IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 24. Issue 01. Oktabr, 2026

KUTUBXONALARDA STATISTIKANING YURITILISHI

Kulieva Gulnoza Ibodulllayevna
Abu Rayhon Beruniy nomidagi
Sharqshunoslik instituti kutubxona boshlig'i
https://doi.org/10.5281/zenodo.23118721

Annotatsiya: Ushbu maqolada kutubxonalarda statistikani yuritishning nazariy, metodologik va amaliy asoslari tadqiq etilgan. Kutubxona statistikasi muassasaning fondi, foydalanuvchilari, xizmat ko‘rsatish hajmi, kitob berilishi, elektron resurslardan foydalanish, xodimlar tarkibi, moliyaviy xarajatlar va boshqa faoliyat ko‘rsatkichlarini tizimli ravishda yig‘ish, qayta ishlash, tahlil qilish hamda taqdim etishni qamrab oladi. Tadqiqotda ISO 2789:2022 xalqaro standarti, IFLA tavsiyalari, UNESCO madaniyat statistikasi yondashuvlari hamda O‘zbekiston Respublikasining rasmiy statistik ma’lumotlari asos qilib olindi. O‘zbekistonda kutubxonalar to‘g‘risidagi statistik ma’lumotlarning yillik davriylikda shakllantirilishi, ma’muriy ma’lumotlardan foydalanilishi va ularning Milliy statistika qo‘mitasi tomonidan umumlashtirilishi tahlil qilindi. 2026-yil 1-yanvar holatiga O‘zbekistonda 17 763 ta kutubxona faoliyat yuritgani va ulardagi kitob hamda jurnallar fondi 89,2 mln nusxani tashkil qilgani rasmiy ma’lumotlarda qayd etilgan. Shuningdek, axborot-resurs va axborot-kutubxona markazlaridan foydalanuvchilar soni 2025-yilda 13,1 mln kishiga yetgani ko‘rsatildi. Tadqiqot natijalari kutubxona statistikasi nafaqat hisobot vositasi, balki boshqaruv qarorlarini qabul qilish, resurslarni taqsimlash, xizmatlar sifatini baholash va kutubxonalarni strategik rivojlantirishning muhim instrumenti ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: kutubxona statistikasi, axborot-kutubxona markazi, statistik hisobot, foydalanuvchi, kutubxona fondi, kitob berilishi, elektron resurslar, statistik ko‘rsatkich, ISO 2789, IFLA, statistik tahlil.

Аннотация: В статье исследованы теоретические, методологические и практические основы ведения статистики в библиотеках. Библиотечная статистика включает систематический сбор, обработку, анализ и представление данных о фондах, пользователях, объемах библиотечного обслуживания, книговыдаче, использовании электронных ресурсов, кадровом составе, финансовых расходах и других направлениях деятельности. В качестве методологической основы использованы международный стандарт ISO 2789:2022, рекомендации ИФЛА, подходы ЮНЕСКО к статистике культуры, а также официальные статистические данные Республики Узбекистан. Рассмотрены особенности формирования библиотечной статистики в Узбекистане, включая годовую периодичность, использование административных данных и их централизованное обобщение Национальным комитетом по статистике. Согласно официальным данным, на 1 января 2026 года в Узбекистане функционировало 17 763 библиотеки, а объем книг и журналов в их фондах составлял 89,2 млн экземпляров. Число пользователей информационно-ресурсных и информационно-библиотечных центров в 2025 году достигло 13,1 млн человек. Результаты исследования показывают, что библиотечная

статистика является не только инструментом отчетности, но и важным механизмом принятия управленческих решений, распределения ресурсов, оценки качества услуг и стратегического развития библиотек.

Ключевые слова: библиотечная статистика, информационно-библиотечный центр, статистическая отчетность, пользователь, библиотечный фонд, книговыдача, электронные ресурсы, статистический показатель, ISO 2789, ИФЛА, статистический анализ.

Abstract: This article examines the theoretical, methodological and practical foundations of library statistics. Library statistics cover the systematic collection, processing, analysis and presentation of data concerning library collections, users, service volumes, circulation, electronic resource usage, staff, financial expenditures and other areas of library activity. The methodological framework of the study is based on ISO 2789:2022, IFLA recommendations, UNESCO approaches to cultural statistics, and official statistical data of the Republic of Uzbekistan. The article analyzes the organization of library statistics in Uzbekistan, including annual data collection, the use of administrative data and centralized statistical processing by the National Statistics Committee. According to official data, as of January 1, 2026, Uzbekistan had 17,763 libraries, with 89.2 million copies of books and journals in their collections. The number of users of information resource and information library centers reached 13.1 million in 2025. The findings demonstrate that library statistics should be regarded not merely as a reporting instrument but as an important mechanism for managerial decision-making, resource allocation, service quality assessment and strategic library development.

Keywords: library statistics, information library center, statistical reporting, user, library collection, circulation, electronic resources, statistical indicator, ISO 2789, IFLA, statistical analysis.

Kirish

Kutubxonalar jamiyatning axborot, ta’lim, ilmiy va madaniy infratuzilmasining muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Kutubxona faoliyatining samaradorligini baholash uchun uning resurslari va xizmatlari to‘g‘risidagi ishonchli, muntazam va taqqoslanadigan ma’lumotlarga ehtiyoj mavjud. Shu sababli statistik hisob kutubxona boshqaruvining ajralmas qismi hisoblanadi.

Xalqaro amaliyotda kutubxona statistikasi uchun asosiy metodologik hujjatlardan biri ISO 2789 standartidir. Amaldagi ISO 2789:2022 standarti kutubxona va axborot xizmatlari sohasida statistik ma’lumotlarni yig‘ish va hisobot qilish qoidalarini belgilaydi. Standart xalqaro hisobot uchun ma’lumotlarning taqqoslanuvchanligini ta’minlash, kutubxona menejerlari tomonidan qo‘llanadigan statistik o‘lchovlarni birxillashtirish va statistikadan boshqaruvda samarali foydalanishni rag‘batlantirishga qaratilgan [1, 1–30-b.].

IFLA ham kutubxona statistikasi ishonchli, muntazam va taqqoslanadigan bo‘lishi kerakligini ta’kidlaydi. IFLA Library Statistics Manifesto kutubxona statistikasi savodxonlik, ta’lim, madaniyat va jamiyat rivojidagi kutubxonalarning hissasini ko‘rsatishda muhim vosita ekanligini qayd etadi [2, 1–3-b.].

O‘zbekistonda kutubxona faoliyatining huquqiy asoslari, avvalo, 2011-yil 13-apreldagi O‘RQ-280-son “Axborot-kutubxona faoliyati to‘g‘risida”gi Qonun bilan belgilanadi [3]. Mazkur qonun axborot-kutubxona faoliyati sohasidagi munosabatlarni tartibga soladi.

Bugungi kunda O‘zbekistonda kutubxonalar bo‘yicha rasmiy statistik ma’lumotlarni shakllantirishda ma’muriy ma’lumotlardan foydalaniladi. Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlariga ko‘ra, kutubxonalar to‘g‘risidagi ma’lumotlar Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi hamda Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston Milliy kutubxonasi tomonidan taqdim etiladigan ma’lumotlar asosida shakllantiriladi [4, 5–8-b.].

Shu nuqtayi nazardan, kutubxonalarda statistikani yuritish masalasini faqat hisobot topshirish jarayoni sifatida emas, balki kutubxona faoliyatini ilmiy asosda boshqarish vositasi sifatida tadqiq etish dolzarbdir.

Metodologiya

Tadqiqotda tizimli tahlil, statistik kuzatish, qiyosiy tahlil, hujjatlarni kontent-tahlil qilish, dinamik qatorlarni tahlil qilish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi.

Tadqiqotning asosiy manbalarini ISO 2789:2022 xalqaro standarti, IFLA nashrlari, UNESCO madaniyat statistikasi metodologiyasi, O‘zbekiston Respublikasining normativ-huquqiy hujjatlari hamda Milliy statistika qo‘mitasining rasmiy ma’lumotlari tashkil etdi.

ISO 2789:2022 kutubxona statistikasi uchun bir qator asosiy kategoriyalarni belgilaydi. Ular orasida kutubxona xizmatlari va ulardan foydalanish, fondlar, foydalanish imkoniyatlari va infratuzilma, boshqaruv, moliyalashtirish va xarajatlar, xodimlar kabi yo‘nalishlar mavjud [1, 1–30-b.]. Standartda statistik ko‘rsatkichlarni faqat aniqlash emas, balki ularni qanday hisoblash kerakligi ham ko‘rsatilgan [1, 27–92-b.].

Kutubxona statistikasi ikki asosiy darajada ko‘rib chiqilishi mumkin. Birinchi daraja — **ichki boshqaruv statistikasi**. Bunda muayyan kutubxonaning kundalik faoliyati, fond harakati, kitob berilishi, foydalanuvchilar soni, tashriflar, elektron xizmatlardan foydalanish, tadbirlar va boshqa ko‘rsatkichlari qayd etiladi. Ikkinchi daraja — **milliy va xalqaro statistik hisobot** bo‘lib, unda turli kutubxonalar faoliyati yagona metodologiya asosida umumlashtiriladi.

O‘zbekiston amaliyotida kutubxonalar bo‘yicha rasmiy statistik ma’lumotlar yillik davriylikda shakllantiriladi. Statistik ma’lumotlarning geografik qamrovi Qoraqalpog‘iston Respublikasi, 12 ta viloyat va Toshkent shahrini o‘z ichiga oladi [4, 6–8-b.].

Muhim jihatlardan biri ma’lumotlarning administrativ manbalardan olinishi hisoblanadi. Bu usul statistik kuzatuvni tashkil etish xarajatlarini kamaytirishi va mavjud boshqaruv ma’lumotlaridan foydalanish imkonini beradi. Shu bilan birga, ma’muriy ma’lumotlarning to‘liqligi, aniqligi va yagona metodologiyaga mosligi muntazam nazorat qilinishi lozim.

O‘zbekiston Milliy statistika qo‘mitasi metodologik hujjatlarida ma’lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash, tahlil qilish, aniqlashtirish va xatolarni tuzatish jarayonlari ko‘rsatilgan [4, 7–8-b.].

Natijalar

Kutubxonalarda statistik hisobning asosiy yo‘nalishlarini quyidagi guruhlarga ajratish mumkin:

Kutubxonalar soni statistikasi. Ushbu ko‘rsatkich mamlakat yoki hududdagi kutubxonalar infratuzilmasining miqdoriy holatini ifodalaydi.

Kutubxona fondi statistikasi. Bunda kitoblar, jurnallar va boshqa axborot resurslari soni hisobga olinadi.

Foydalanuvchilar statistikasi. Kutubxonadan foydalanadigan shaxslar soni, ro‘yxatdan o‘tgan foydalanuvchilar va xizmatlardan foydalanish holati ushbu guruhga kiradi.

Kitob berilishi statistikasi. Foydalanuvchilarga berilgan kitob va jurnallar soni kutubxona fondidan foydalanish intensivligini baholash imkonini beradi.

Tashriflar statistikasi. Kutubxonaning jismoniy va ayrim hollarda virtual tashriflari xizmatlardan foydalanish ko‘lamini ko‘rsatadi.

Elektron xizmatlar statistikasi. Elektron kataloglardan foydalanish, elektron hujjatlarga murojaat qilish, raqamli resurslardan foydalanish va yuklab olishlar zamonaviy kutubxona statistikasining muhim qismiga aylanmoqda.

Moliyaviy statistika. Kutubxona faoliyatiga ajratilgan mablag‘lar, fondni shakllantirish xarajatlari, texnik infratuzilma va boshqa xarajatlar tahlil qilinadi.

Kadrlar statistikasi. Xodimlar soni, lavozimlari, malakasi va ish hajmi to‘g‘risidagi ma’lumotlar kutubxona boshqaruvida qo‘llanadi.

Poll va te Boekhorst kutubxona faoliyatini baholashda statistik ko‘rsatkichlarni oddiy hisoblashdan tashqari, ularni xizmat sifati va natijadorligini o‘lchash bilan bog‘lash zarurligini ko‘rsatadi [5, 15–30-b.]. Ularning “Measuring Quality” qo‘llanmasida kutubxona faoliyatini baholash uchun 40 ta indikator ishlab chiqilgan bo‘lib, ular akademik va jamoat kutubxonalariga tatbiq etilishi mumkin [5, 35–250-b.].

O‘zbekiston statistik ma’lumotlari kutubxona tizimining miqdoriy ko‘lamini ko‘rsatadi. 2026-yil 1-yanvar holatiga respublikada **17 763 ta kutubxona** faoliyat yuritgan. Ularda **89,2 mln nusxada kitob va jurnallar** mavjud bo‘lgan [6].

Kutubxonalar soni dinamikasida ham sezilarli o‘zgarish kuzatiladi. Rasmiy statistik ma’lumotlarda kutubxonalar, axborot-resurs va axborot-kutubxona markazlari soni 2013-yildagi 11 974 tadan 2025-yilda 17 763 taga yetgani ko‘rsatilgan [7].

Foydalanuvchilar soni ham kutubxona statistikasi uchun muhim ko‘rsatkichdir. O‘zbekiston Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlariga ko‘ra, axborot-resurs va axborot-kutubxona markazlaridan foydalanuvchilar soni 2010-yilda 7,4 mln kishini tashkil qilgan bo‘lsa, 2025-yilda 13,1 mln kishiga yetgan [8].

Mazkur ko‘rsatkich dinamikasi quyidagicha:

Yil	Foydalanuvchilar soni, mln kishi
2010	7,4
2015	7,5
2018	7,2
2019	3,1
2020	3,1
2021	4,2
2022	11,0
2023	11,4
2024	12,8
2025	13,1

[8] ma’lumotlari asosida.

Ushbu dinamikada 2019–2021-yillarda foydalanuvchilar sonining keskin kamayishi, 2022-yildan boshlab esa qayta o‘sishi kuzatiladi. Mazkur davr ko‘rsatkichlarini talqin qilishda faqat bitta sababga asoslanish to‘g‘ri emas; statistik metodologiya, ma’lumotlarni hisobga olish amaliyoti va xizmatlardan foydalanish sharoitlaridagi o‘zgarishlar ham hisobga olinishi kerak.

O‘zbekiston statistik metodologiyasida kutubxona ma’lumotlari UNESCOning 2009-yilgi Madaniyat statistikasi tizimi bilan bog‘langan. Milliy statistika qo‘mitasi tegishli metodologik hujjatida kutubxonalar statistikasi UNESCO Framework for Cultural Statistics yondashuvlariga asoslanganini ko‘rsatgan [4, 5–6-b.].

Kitob berilishi bo‘yicha statistikada ham aniq hisoblash usullaridan foydalaniladi. Masalan, o‘rtacha bitta foydalanuvchiga berilgan kitob va jurnallar soni jami berilgan kitob va jurnallar sonini foydalanuvchilar soniga bo‘lish orqali aniqlanadi [9, 1–4-b.].

Bunday ko‘rsatkich kutubxona fondining shunchaki hajmini emas, balki undan foydalanish intensivligini ham baholash imkonini beradi.

Tahlil va muhokama

Kutubxona statistikasining asosiy vazifasi faqat raqamlarni yig‘ishdan iborat emas. Statistik ma’lumotlar boshqaruv qarorlarini asoslash uchun ishlatilgandagina amaliy ahamiyatga ega bo‘ladi. IFLA kutubxona statistikasi kutubxonalar faoliyatining jamiyat uchun ahamiyatini ko‘rsatish, strategik rejalashtirish va resurslarni asoslashda muhimligini ta’kidlaydi [2, 1–3-b.].

Birinchidan, statistik ma’lumotlar **resurslarni taqsimlash** uchun zarur. Agar muayyan kutubxonada foydalanuvchilar soni va xizmatlardan foydalanish hajmi yuqori bo‘lsa, uning fondini kengaytirish, texnik jihozlash yoki xodimlar malakasini oshirishga ehtiyoj mavjudligini statistik ko‘rsatkichlar orqali asoslash mumkin.

Ikkinchidan, statistika **xizmatlar samaradorligini baholash** imkonini beradi. Masalan, foydalanuvchilar sonining ko‘payishi o‘z-o‘zidan xizmat sifati oshganligini anglatmaydi. Foydalanuvchilar soni bilan birga kitob berilishi, tashriflar, elektron resurslardan foydalanish, foydalanuvchilarning qoniqish darajasi va xizmat ko‘rsatish tezligi ham o‘rganilishi kerak.

Uchinchidan, statistik ma’lumotlar **hududlararo taqqoslash** uchun xizmat qiladi. O‘zbekiston hududlari kesimida kutubxonalar soni, fond hajmi va foydalanuvchilar sonini taqqoslash infratuzilmaning hududiy taqsimlanishini baholash imkonini beradi. Biroq bunday taqqoslashda hududlarning aholisi, demografik tarkibi va kutubxona tizimining tashkiliy xususiyatlari hisobga olinishi lozim.

To‘rtinchidan, kutubxona statistikasi **raqamli transformatsiyani baholash** vositasiga aylanmoqda. IFLA tomonidan olib borilgan global statistik tashabbuslarda elektron kolleksiyalar va elektron xizmatlardan foydalanish ko‘rsatkichlarini statistik tizimlarga kiritish masalasi alohida ta’kidlangan. Xususan, elektron resurslardan foydalanishni ifodalovchi yuklab olishlar soni an’anaviy kitob berilishi bilan bir qatorda muhim ko‘rsatkich sifatida ko‘riladi [10, 123–130-b.].

AQSh Milliy Ta’lim Statistikasi Markazi — NCES tajribasi ham kutubxona statistikasi tizimining keng ko‘lamli boshqaruv vositasi sifatidagi ahamiyatini ko‘rsatadi. Akademik kutubxonalar bo‘yicha ma’lumotlarda xodimlar, operatsion xarajatlar, fond hajmi, kitob berilishi, ma’lumotnoma xizmatlari, elektron xizmatlar va tashriflar kabi ko‘rsatkichlar yig‘iladi [11, 1–20-b.].

NCES ma’lumotlariga ko‘ra, akademik kutubxonalar statistikasi butun mamlakat bo‘yicha oliy ta’lim muassasalaridagi kutubxonalarni qamrab oluvchi tizim asosida shakllantiriladi [11, 1–15-b.]. Bu tajriba kutubxona statistikasida qamrovning to‘liqligi, yagona ta’riflar va muntazam yig‘ish tizimi muhimligini ko‘rsatadi.

O‘zbekistonda esa statistik ma’lumotlarni shakllantirishda ma’muriy ma’lumotlar muhim o‘rin tutadi. Rasmiy metodologiyada kutubxonalar to‘g‘risidagi ma’lumotlar Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi hamda O‘zbekiston Milliy kutubxonasi tomonidan taqdim etilishi qayd etilgan [4, 7-b.]. Ma’lumotlar yillik davriylikda yig‘iladi va statistik dastur asosida qayta ishlanadi [4, 7–10-b.].

Statistik ma’lumotlarning sifatini ta’minlash alohida ahamiyatga ega. O‘zbekistonning kutubxonalar statistikasi bo‘yicha metodologik hujjatida ma’lumotlarni baholash, tafovutlarni aniqlash, xatolarni tuzatish va ma’lumotlarni tegishli manbalar bilan muvofiqlashtirish jarayonlari ko‘rsatilgan [4, 7–9-b.].

Shuningdek, rasmiy statistika tizimida ma’lumotlarning maxfiyligi, xolisligi, shaffofligi va metodologik izchilligi tamoyillari mavjud. Bu tamoyillar kutubxona statistikasi uchun ham muhimdir [4, 2–5-b.].

Kutubxona statistikasi tizimining yana bir muhim muammosi — an’anaviy va raqamli xizmatlar ko‘rsatkichlarini birgalikda baholashdir. Bugungi kutubxonani faqat fond hajmi yoki kitob berilishi bilan baholash yetarli emas. Elektron katalog, raqamli kolleksiya, masofaviy foydalanish, elektron ma’lumotnoma xizmati va boshqa raqamli xizmatlar ham statistik hisobga olinishi zarur. ISO 2789:2022 aynan turli resurs va xizmatlar bo‘yicha ta’riflar hamda ularni hisoblash tartiblarini kengaytirgan [1, 13–30-b.].

Shu bilan birga, statistik ko‘rsatkichlarning ko‘pligi ham o‘z-o‘zidan samaradorlikni kafolatlamaydi. Muhim masala — kerakli ko‘rsatkichlarni tanlash va ularni boshqaruv maqsadlari bilan bog‘lashdir. Poll va te Boekhorstning yondashuvlarida statistik ma’lumotlarni natijadorlik va sifat indikatorlariga aylantirish masalasi alohida o‘rin egallaydi [5, 35–250-b.].

O‘zbekistonda 2026-yil boshiga 17 763 ta kutubxonaning mavjudligi kutubxona infratuzilmasining kengligini ko‘rsatadi [6]. Biroq kutubxonalar soni o‘z-o‘zidan tizim samaradorligining to‘liq ko‘rsatkichi bo‘la olmaydi. Kutubxonalar sonini foydalanuvchilar soni, fond hajmi, kitob berilishi, xizmatlardan foydalanish chastotasi va moliyaviy resurslar bilan birgalikda tahlil qilish zarur.

Demak, kutubxona statistikasi **“qancha kutubxona bor?”** degan savoldan **“kutubxonalar jamiyatga qanday xizmat ko‘rsatmoqda va ushbu xizmatlarning natijasi qanday?”** degan savolga o‘tishi kerak. Bu esa oddiy miqdoriy hisobdan kompleks statistik baholash tizimiga o‘tishni anglatadi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari kutubxonalarda statistikani yuritish zamonaviy kutubxona boshqaruvining zarur elementi ekanligini ko‘rsatdi. Statistik hisob orqali kutubxonaning fondi, foydalanuvchilari, kitob berilishi, tashriflari, elektron xizmatlari, xodimlari va moliyaviy resurslari to‘g‘risida tizimli ma’lumot shakllantiriladi.

Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, kutubxona statistikasi yagona ta’riflar, hisoblash qoidalari va taqqoslanadigan indikatorlarga asoslanishi kerak. ISO 2789:2022 ushbu jarayonning

xalqaro metodologik asosini tashkil etadi. IFLA esa statistik ma’lumotlarni kutubxonalarni boshqarish, rejalashtirish va ularning jamiyatdagi o‘rnini asoslash vositasi sifatida ko‘radi.

O‘zbekiston tajribasida kutubxonalar statistikasi Milliy statistika qo‘mitasi tomonidan yillik davriylikda shakllantiriladi. Ma’lumotlarning muhim qismi ma’muriy manbalardan olinadi. Amaldagi metodologiya UNESCO madaniyat statistikasi yondashuvlari bilan uyg‘unlashtirilgan.

Rasmiy ma’lumotlarga ko‘ra, 2026-yil 1-yanvar holatiga O‘zbekistonda 17 763 ta kutubxona faoliyat yuritgan va ulardagi kitob hamda jurnallar fondi 89,2 mln nusxani tashkil qilgan. 2025-yilda axborot-resurs va axborot-kutubxona markazlaridan foydalanuvchilar soni 13,1 mln kishiga yetgan. Ushbu raqamlar kutubxona statistikasi mamlakatning ijtimoiy-madaniy infratuzilmasini baholashda muhim manba ekanligini ko‘rsatadi.

Kelgusida kutubxona statistikasi tizimini takomillashtirish uchun an’anaviy ko‘rsatkichlar bilan bir qatorda elektron xizmatlar, raqamli fondlardan foydalanish, masofaviy xizmatlar va xizmatlar natijadorligini ifodalovchi indikatorlarni muntazam hisobga olish maqsadga muvofiq. Shu bilan birga, barcha kutubxona turlarida statistik ma’lumotlarni yig‘ish va qayta ishlashning yagona metodologik asoslarini kuchaytirish, ma’lumotlar sifatini muntazam tekshirish va statistik ma’lumotlardan strategik rejalashtirishda foydalanish zarur.

Shunday qilib, kutubxona statistikasi oddiy hisobot mexanizmi emas, balki **kutubxona resurslarini boshqarish, xizmatlar sifatini baholash, ehtiyojlarni aniqlash va kutubxona tizimining ijtimoiy samaradorligini asoslashga xizmat qiluvchi boshqaruv instrumenti** sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. International Organization for Standardization. ISO 2789:2022 Information and documentation — International library statistics. Geneva: ISO, 2022. **Ma’lumot olingan sahifalar: 1–30, 27–92-b.** Standart kutubxona statistikasi tushunchalari, xizmatlar, fondlar, boshqaruv, xarajatlar va hisoblash qoidalarini qamrab oladi.
2. IFLA Statistics and Evaluation Section. IFLA Library Statistics Manifesto. The Hague: IFLA, 2010. **Ma’lumot olingan sahifalar: 1–3-b.** Kutubxona statistikasi, ishonchli ma’lumotlar va statistikadan boshqaruvda foydalanish tamoyillari.
3. O‘zbekiston Respublikasi. Axborot-kutubxona faoliyati to‘g‘risida: O‘RQ-280-son Qonun, 13.04.2011. Toshkent, 2011. **Ma’lumot olingan moddalar: 1–28-moddalar.**
4. Statistics Agency under the President of the Republic of Uzbekistan. Number of libraries, information resource and information library centers: Metadata. Tashkent, 2024. **Ma’lumot olingan sahifalar: 1–12-b.** Kutubxonalar statistikasi qamrovi, manbalari, metodologiyasi, yig‘ish davriyligi va ma’lumotlar sifati.
5. Poll, R., te Boekhorst, P. Measuring Quality: Performance Measurement in Libraries. 2nd revised ed. München: K.G. Saur, 2007. 269 p. **Ma’lumot olingan sahifalar: 15–30, 35–250-b.** Kutubxona xizmatlarini baholash va indikatorlardan foydalanish masalalari.
6. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. O‘zbekistonda kutubxonalar soni nechta? Toshkent, 2026. **Ma’lumot olingan sahifa: elektron nashr, statistik ma’lumotlar bo‘limi.** 2026-yil 1-yanvar holatidagi kutubxonalar soni va fond hajmi.

7. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Kutubxonalar, axborot-resurs va axborot-kutubxona markazlari soni. SIAT ochiq ma’lumotlar bazasi, 2026. **Ma’lumot olingan sahifa: elektron statistik jadval.** 2013–2025-yillar dinamikasi.
8. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Axborot-resurs va axborot-kutubxona markazlarida foydalanuvchilar soni. SIAT, 2026. **Ma’lumot olingan sahifa: elektron statistik jadval.** 2010–2025-yillar bo‘yicha foydalanuvchilar soni.
9. Statistics Agency under the President of the Republic of Uzbekistan. Number of books and magazines issued in libraries: Methodological provisions. Tashkent, 2024–2025. **Ma’lumot olingan sahifalar: 1–4-b.** Foydalanuvchilar va kitob berilishi ko‘rsatkichlarini hisoblash metodikasi.
10. Ellis, S., Heaney, M., Meunier, P., Poll, R. Global Library Statistics. IFLA Journal, Vol. 35, No. 2, 2009. **Ma’lumot olingan sahifalar: 123–130-b.** Global kutubxona statistikasi, an’anaviy va elektron xizmatlar ko‘rsatkichlari.
11. National Center for Education Statistics. Academic Libraries Survey / Library Statistics Program. U.S. Department of Education, Washington, D.C. **Ma’lumot olingan sahifalar: 1–20-b.** Akademik kutubxonalar statistikasi, fond, xodimlar, xarajatlar, aylanish va elektron xizmatlar ko‘rsatkichlari.
12. National Center for Education Statistics. Academic Libraries Survey Design. U.S. Department of Education, Washington, D.C. **Ma’lumot olingan sahifalar: 1–15-b.** Akademik kutubxonalar statistik kuzatuvining qamrovi va metodologik asoslari.
13. Heaney, M., ed. Library Statistics for the 21st Century World: Proceedings of the Conference Held in Montréal on 18–19 August 2008 Reporting on the Global Library Statistics Project. München: K.G. Saur, 2009. 302 p. **Ma’lumot olingan sahifalar: 1–30, 120–160-b.** Xalqaro kutubxona statistikasi va yangi indikatorlar.
14. Friedman, A. Statistics for Library and Information Services: A Primer for Using Open Source R Software for Accessibility and Visualization. Lanham: Rowman & Littlefield, 2015. 376 p. **Ma’lumot olingan sahifalar: 3–44, 65–104, 205–254-b.** Kutubxona-axborot xizmatlarida statistik ma’lumotlarni yig‘ish, tavsifiy tahlil, ehtimollik, vaqt qatorlari va vizualizatsiya.
15. American Library Association. Public Libraries: Statistics & Standards. Chicago: ALA. **Ma’lumot olingan sahifalar: elektron resurs, statistik ma’lumotlar bo‘limi.** Jamoat kutubxonalari statistikasi va standartlari bo‘yicha manbalar.
16. Public Library Association. National Data About Public Libraries. Chicago: American Library Association, 2026. **Ma’lumot olingan sahifalar: elektron resurs, 1–3-b.** Jamoat kutubxonalari bo‘yicha yillik statistik ma’lumotlar va taqqoslash vositalari.
17. International Federation of Library Associations and Institutions. Library Statistics for the 21st Century World. IFLA Publications, No. 138. München: K.G. Saur, 2009. **Ma’lumot olingan sahifalar: 1–30-b.** Global kutubxona statistikasi va xalqaro indikatorlar.
18. National Center for Education Statistics. NCES Handbook of Survey Methods. Washington, D.C.: U.S. Department of Education, 2003. **Ma’lumot olingan sahifalar: kutubxona statistikasi bo‘yicha 9–13-boblar.** Statistik kuzatuvlarni loyihalash, ma’lumot yig‘ish, sifat va taqqoslanish masalalari.